

**«ЖАҢА ТАРИХИ ШЫНДЫҚ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ
МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ ЖҮЙЕСІ»**

**Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның
баяндамалар жинағы**

**Сборник докладов международной научно-
практической конференции**

**«СИСТЕМА ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА В
УСЛОВИЯХ НОВОЙ ИСТОРИЧЕСКОЙ
РЕАЛЬНОСТИ»**

**Collection of reports of the international scientific
and practical conference**

**“THE SYSTEM OF STATE AUDIT IN THE CONTEXT
OF A NEW REALITY”**

НҰР-СҰЛТАН 2021

УДК 657.6
ББК 65.053
С23

С23 Сборник докладов международной научно- практической конференции «Система государственного аудита в условиях новой исторической реальности» = Collection of reports of the international scientific and practical conference “The system of state audit in the context of a new reality” = «Жаңа тарихи шындық жағдайындағы мемлекеттік аудит жүйесі» Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның баяндамалар жинағы. – Нұр-Сұлтан: - 549 б.

ISBN 978-601-337-598-4

Жинаққа жаңа тарихи шындық жағдайындағы мемлекеттік аудиттің өзекті мәселелері бойынша студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және профессор-оқытушылар құрамының баяндамалары кірді

The collection includes reports of students, undergraduates, doctoral students and teaching staff on topical issues of state audit in the context of a new historical reality

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и профессорско-преподавательского состава по актуальным вопросам государственного аудита в условиях новой исторической реальности

ISBN 978-601-337-598-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2021

жөніндегі тапсырмасына қайшы келеді. Осы мәселенің стратегиялық маңыздылығын ескере отырып, Үкіметке осылар ұсынылады:

- өңірлерде басталып, бірақ аяқталмаған объектілерге олардың қажеттілігі және жобалық шешімдерге өзгерістер енгізудің қажеттігі тұрғысынан түгендеу жүргізу, аяқталмаған объектілер болған жағдайда жаңа жобаларға бюджет қаражатын бөлу практикасына тыйым салу;

- келесі үшжылдыққа арналған бюджет жобасын қалыптастыру кезінде ағымдағы қаржыландыру көздеріне қарамастан республикалық бюджет қаражаты есебінен аяқталмаған жобаларды қаржыландырудың қосымша тетіктерін қарастыру;

- қоғамдық игіліктерге халықтың тең қолжетімділігін қамтамасыз ету мақсатында әрбір сала мен елді мекен бөлінісінде өңірдің жағдайы жөніндегі бірыңғай паспорттар әзірлеу, бұл ретте аталған паспорттарды ескерумен бюджеттерді жоспарлау қамтамасыз етілуі қажет.

Бюджет қаражатының тиімді және мақсатты пайдалынылуын анықтайтын қызметтердің бірі мемлекеттік аудит болғандықтан, менің ойымша, елімізде мемлекеттік аудит пен қаржылық бақылау саласы одан әрі дами беруі қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Құлбай С.Б. Мемлекеттік бюджет. - Алматы: Эпиграф баспасы, 2016.
2. «Қазақстан Республикасының Бюджет кодексі» Қазақстан Республикасының 2008 жылғы 4 желтоқсандағы №95-IV Кодексі.
3. Абдрахманов С., Крыкбаева А. Бюджетный гид. - Алматы: Желтоқсан 111, 2009.
4. Қазақстан Республикасының Қаржы Министрлігінің 2019 жылғы есебі
5. Қазақстан Республикасының республикалық бюджетін атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің қорытындысы, <https://www.gov.kz/memleket/entities/esep?lang=kk>

МЕМЛЕКЕТТІК ҚАРЖЫ БАҚЫЛАУЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕСІ

саманбетов Н.С.

Ғылыми жетекші: PhD Ускенбаева Асия Рахманбердыевна
магистрант, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,
«Мемлекеттік аудит» кафедрасы, Нұр-Сұлтан қ.,
Қазақстан Республикасы
E-mail: nurzhan__98@mail.ru

Андатпа. Қаржылық бақылау қаржыны басқару жүйесінің маңызды бөлігі болып табылады, оның маңыздылығын арттыру қазіргі әлемде, оның ішінде

бақылаудың басқару қағидаттарының Лимск Декларациясында да көрсетілген, оған сәйкес қаржылық бақылау қоғамдық қаржыны басқарудың ажырамас құрамдас бөлігі болып табылады. Зерттеу тақырыбының өзектілігі әлемнің дамыған елдеріндегі қаржылық бақылаудың рөлін күшейтуге және оны жүзеге асырудың тиімділігін арттыру жолдарын іздеуге байланысты.

Осы баптың мақсаты мемлекеттік қаржылық бақылауды дамытудың негізгі бағыттарын анықтау және стандарттау процесін талдау болып табылады. Мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесін құру қағидаттары белгілі бір елдің қалыптасқан тарихи, экономикалық және нормативтік - құқықтық дәстүрлеріне байланысты ерекшеленетініне қарамастан, бақылауды жүзеге асыруды орталықсыздандырудың жалпы үрдістері, сондай-ақ бақылау қызметін стандарттау осы саланы дамытудың одан әрі бағыттарын айқындайды. Сонымен қатар, Қазақстан Республикасы мемлекеттік қаржылық бақылаудың қазіргі даму деңгейі және қаржылық бақылаудың тиімділігін арттыру үшін халықаралық тәжірибені бейімдеу мүмкіндігі сипатталған.

Түйін сөздер: мемлекеттік қаржылық бақылау, қаржыны басқару жүйесі, жоғары қаржылық бақылау органдары, ішкі бақылау, ішкі аудит, бақылау органдары, шетелдік тәжірибе.

Мемлекеттік қаржылық бақылау органдарының жұмыс істеу қағидаттары нақты елде қалыптасқан қаржылық бақылау моделіне байланысты. Озық практикаларды анықтау мақсатында дамыған елдердің мемлекеттік қаржылық бақылау саласындағы тәжірибесі, оның ішінде мемлекеттердің құқықтық актілері, сондай-ақ қаржылық бақылау органдарының ресми сайттары талданды. Зерттеу үшін мемлекеттік қаржылық бақылау саласында айтарлықтай тәжірибе жинақтаған және осы салада стандарттау процесін белсенді дамытуды жалғастыратын елдер таңдалды. Бұл ретте тәжірибені салыстыру бірнеше деңгейлер бойынша жүргізілді: мемлекеттік қаржыны жалпы бақылау, парламенттік және үкіметтік мемлекеттік қаржылық бақылау, сондай-ақ мемлекеттік органдардағы ішкі бақылау және ішкі аудит.

Мемлекеттік қаржыны жалпы бақылауды қаржылық бақылаудың жоғары органы жүзеге асырады. Мысалы, бұл функция Германия мен Франциядағы есеп палатасына жүктелуі мүмкін. Негізгі саяси рөл Парламентке тиесілі монархиялық басқару формасы бар елдерде орталық бақылау органы үкіметтен тәуелсіз және тікелей Парламентке есеп беретін орган болып табылады, мысалы, Ұлыбританияның Ұлттық бақылау - ревизиялық басқармасы. Президенттік республикаларда парламенттік бақылау да жүзеге асырылады, мысалы, АҚШ-та бұл конгреске бағынатын негізгі бақылау және қаржылық басқару.

Францияның Есеп палатасы сыртқы бақылаудың ең жоғары органы болып табылады және кең өкілеттіктерге ие. Ол Парламент пен Үкіметке тәуелсіз. Есеп палатасы жеті палатадан және бас прокуратурадан тұрады. Әрбір палата, әдетте, белгілі бір министрліктің қызметін, сондай-ақ бақыланатын салаға жататын мемлекеттік кәсіпорындардың, мекемелердің және өзге де

ұйымдардың есептілігін бақылайды. Бірнеше палаталардың өзара іс - қимылын талап ететін бақылауды колледжаралық органдар жүргізеді. Бас прокуратураның негізгі міндеті Франция заңнамасын қолдану мәселелері бойынша консультациялар беру болып табылады. Бұдан басқа, Бас прокурор Есеп палатасының барлық палаталарының қызметіне қатысады және жүргізілген аудит нәтижелері бойынша есептерді тексеруді жүзеге асырады.

Қаржы және сот мекемелері туралы сәйкес Есеп палатасы Мемлекеттік мекемелердің қаржылық есептілігін тексереді және өңірлік және аумақтық есеп палаталары қабылдаған шешімдерге апелляцияларды қарайды [1]. Кодекске сәйкес бюджет және қаржы тәртібі соты құрылды, ол бюджет қаражатын басқарушылардың қызметін бақылайды және лауазымды тұлғаларды жауапкершілікке тартуға құқылы.

Ағымдағы қаржы операцияларын бақылауды Қаржы министрлігінің қызметкерлері жүзеге асырады, Есеп палатасы аяқталған қаржы операциялары бойынша ғана бақылау жүргізеді. Бюджет заңнамасының орындалуын бақылау саласында Парламентке және Үкіметке жәрдем көрсетуден басқа, Есеп палатасы Парламентке әлеуметтік қамсыздандыруды қаржыландыру туралы заңдардың орындалуын бақылауды жүзеге асыруға көмек көрсетеді. Есеп палатасы орган немесе мекеме жүзеге асыратын іс - шаралардың тиімділігіне, тиімділігіне және нәтижелілігіне бақылауды жүзеге асырады. Ол сондай - ақ мемлекеттік бухгалтерлер (мемлекеттік қызметкерлер немесе мемлекеттік қаражатты басқару үшін аккредиттелген қызметшілер) жасаған есептілікті тексеруді, оның ішінде кірістер мен шығыстарды есепке алудың дұрыстығын тексеруді жүзеге асырады [2].

Есеп палатасы мемлекеттік ұйымдар мен әкімшіліктердің бухгалтерлері жүзеге асыратын мемлекеттің барлық шоттарын тексеруге және бағалауға, мемлекеттің барлық объектілері жұмысының кемшіліктері тіркелген және мемлекетке келтірілген шығындарды өтеумен байланысты проблемаларды шешуге түзетулер берілген қаулылар шығаруға құқылы. Тексеру нәтижелері бойынша Францияның Есеп палатасы жыл сайын республика Президентіне ұсынуға, сондай - ақ осы нәтижелерді баспасөзде жариялауға уәкілеттік берілген баяндамалар жасалады [3].

Есеп палатасының жаңа құзыреттілігі сертификаттау болып табылады, оның түпкі мақсаты қоғамды айқын, түсінікті қаржылық және бухгалтерлік ақпараттың сенімді көзімен және мемлекеттің қаржылық жағдайы мен әлеуметтік қамсыздандырудың айқын көрінісімен қамтамасыз ету болып табылады. Шоттарды сертификаттау-бұл ашықтықтың, шоттардың сенімділігінің және қаржылық, бухгалтерлік және ішкі бақылау процедураларының сапасының кепілдігі.

Есеп палатасы өз жұмысында сапа мен бейтараптыққа кепілдік беретін принциптерді басшылыққа алады: Тәуелсіздік (бағдарламаларды құру және тексерулер жүргізу және кейінгі шараларды таңдау кезінде), алқалылық және жарыспалылық.

Өңірлік және аумақтық есеп палаталары мемлекеттік бухгалтерлердің есептілігін, сондай - ақ өңірлік билік органдары мен олардың мемлекеттік мекемелерінің басқаруы мен бюджеттік операцияларын тексеретін тәуелсіз органдар болып табылады. Өз қызметінде олар өңірлік билік органдары қаржысының теңгерімділігін және жергілікті шоттардың сенімділігін тексере отырып, жергілікті мемлекеттік басқарудың сапасын арттыруға ықпал етуге ұмтылады. Өңірлік және аумақтық есеп палаталары кең өкілеттіліктерге ие, соның ішінде қоғамды ақпараттандыру, сондай - ақ бұзушылықтар мен басқарушылық қателерді түзетуге мәжбүрлеу, осылайша мемлекеттік басқарудың ашықтығына ықпал етеді.

Қаржы юрисдикциясының кодексіне сәйкес Есеп палатасы мен аймақтық және аумақтық есеп палаталарының мүшелері өз міндеттерін орындау кезінде Есеп палатасының консультативтік кеңестері мен аймақтық есеп палаталарының пікірлерін ескере отырып, белгіленген кәсіби стандарттарды сақтауға міндетті. Бұдан басқа, Есеп палатасы өз қызметін жоғары қаржылық бақылау органдарының халықаралық ұйымы (ИНТОСАИ) қабылдаған стандарттарды ескере отырып жүзеге асырады.

Кәсіби стандарттар келесі мақсаттарға жету үшін жасалады:

- Есеп палатасы мен өңірлік есеп палаталарының қызметін сипаттау;
- қажетті әдістемелік әзірлемелерді ұсыну;
- ИНТОСАИ шығарған жоғары қаржылық бақылау органдарының халықаралық стандарттарына сәйкес бірыңғай құрылымды қалыптастыру.

Жалпы стандарттарға қосымша, есеп палатасы қызметінің негізгі бағыттарының әрқайсысы (бюджеттің атқарылу аудиті, сәйкестік және тиімділік аудиті, мемлекеттік саясатты бағалау, қаржылық есептілік аудиті) нақты кәсіптік стандарттармен реттеледі.

Германияда мемлекеттік қаржылық бақылауды Федералды Есеп палатасы және аймақтық Есеп палатасы жүзеге асырады. Федералды Есеп палатасы он бір бөлімнен тұрады: тоғыз аудит бөлімі, 51 аудит бөлімі, бір халықаралық жұмыс бөлімі және Президенттің қолдау бөлімі. Жердің есеп палаталары Федералды есеп палатасымен қатар жұмыс істейді және тәуелсіз және тәуелсіз қаржылық бақылау органдары болып табылады.

Федералды Есеп палатасы өз қызметінде тәуелсіз және бюджеттік қаржыландыруды және Федерацияның экономикасын басқаруды, сондай - ақ мемлекеттік субсидиялар алатын Мемлекеттік кәсіпорындардың, әлеуметтік сақтандыру ұйымдарының қызметін бақылайды" [4]. Әдетте, есеп палаталарының мүшелерін тиісті аумақтың заң шығарушы органы тағайындайды, ал олар өз қызметі мәселелерінде тәуелсіз.

Федералды Есеп палатасы есеп айырысуды, рентабельділікті және бюджеттің сақталуын тексереді, сонымен қатар Федералды қаржы Министрінің бундестаг пен бундесратқа федералды үкімет ұсынатын ағымдағы қаржы жылындағы барлық кірістер мен шығыстар, мемлекеттік мүліктің жай - күйі және мемлекеттік қарыз туралы есебін тексереді [5].

Франциядағы қаржылық бақылаудың ведомствошілік бағытын министрліктерде орталық және өңірлік бөлімшелер қызметінің тиімділігін бағалайтын бақылау жөніндегі инспекциялар ұсынады. Мысалы, қаржы Бас инспекциясы кең өкілеттіктерге ие және қаржы Министрлігінің ғана емес, мемлекеттік қаржыландыру алатын барлық ұйымдардың (қоғамдық та, жеке де) қызметін бақылауға құқылы. Қаржы Бас инспекциясы қызметкерлерінің құзыретіне мемлекеттік бухгалтерлердің қызметін бақылау да кіреді. Осыған байланысты арнайы дәрежесі бар қаржы инспекторларының әкімшілік мәртебесі өте жоғары [6]. Сонымен қатар, қаржы Бас инспекциясы Үкіметке экономикалық және қаржылық мәселелер бойынша кеңес береді және әртүрлі серіктестерге, жұмыс топтарына және Халықаралық ұйымдарға (ХВҚ, Дүниежүзілік банк және т.б.) көмек көрсетеді.

Қаржы Бас инспекциясы қызметінің негізгі әдісі кенет жергілікті жерлерде тексерулер жүргізу және бухгалтердің қызметін бағалау болып табылады. Бұл ретте қаржы Бас инспекциясы аудит рәсімдерінің жиынтығын (ақпарат сұрау, деректерді талдау және т.б.), сондай-ақ сараптамалық - талдау әдістерін (экономикалық және қаржылық сараптама, басқарушылық бақылауды талдау, халықаралық бенчмаркинг және т. б.) пайдаланады.

Қаржы бас инспекциясымен және әлеуметтік мәселелер жөніндегі бас инспекциямен (IGAS) қатар үш мемлекеттік министрлікаралық инспекцияның бірі әкімшіліктің бас инспекциясы болып табылады. Ол мемлекеттік саясатты бағалауға, аудитке және сараптамалық-консультациялық тапсырмаларға жауап береді. Ведомствоаралық жағдайының арқасында ол премьер-Министрдің немесе Үкіметтің кез-келген мүшесінің сұрауларына жауап ретінде мемлекет қызметінің барлық салаларына әсер ете алады.

Германияда Үкіметке қатысты бақылау функцияларын жүзеге асыруда Бундестагтың бюджет комитеті маңызды рөл атқарады. Оның өкілдері бюджеттің атқарылу мәселелеріне арналған Үкіметтің отырыстарына қатысады, жүргізілген шығыстар туралы Қаржы министрлігінің тоқсан сайынғы есебін қарауды қоса алғанда, федералдық бюджеттің атқарылуына ағымдағы бақылауды жүзеге асырады және т.б. кейінгі қаржылық бақылауды бюджет комитетіне кіретін аудиторлық комитет жүргізеді [7].

Үкіметтің қаржылық бақылау функцияларын канцлер жанындағы Экономикалық бөлім де жүзеге асырады.

Осылайша, парламенттік бақылау оны жүзеге асыру нысанына қарамастан (тікелей немесе комитеттер арқылы) мемлекеттің бюджет саясатын іске асыруда шешуші рөл атқарады. Үкіметтік қаржылық бақылауды жүзеге асырудағы негізгі рөл, әдетте, Қаржы министрлігіне және мамандандырылған комитеттерге тиесілі (Германия канцлері жанындағы Экономикалық бөлімше, Франциядағы мемлекеттік министрлікаралық инспекциялар).

Қаржылық бақылауды жүзеге асыру аясында оның әр түрлі көріністеріне - ішкі бақылау мен ішкі аудитке ерекше мән беріледі. Талданатын елдерде көптеген министрліктерде (агенттіктерде, ведомстволарда) ішкі бақылау және аудит қызметтері құрылды.

Мысалы, Францияда 2011 жылғы министрліктерде ішкі аудит жөніндегі комитет құруды көздейді, оның функцияларына ішкі аудит саясатын айқындау, ішкі аудит қызметінің жоспарын бекіту, тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйелерінің сапасын тексеру жатады.

Ішкі бақылау жүйесі және ішкі аудит министрлігінің миссиясы аудиттердің жылдық бағдарламасын ұсынуға және оларды жүргізуге уәкілетті барлық министрліктерде әзірленді.

Үйлестіру комитеті — бұл мемлекеттік әкімшіліктегі ішкі аудиттің дамуын үйлестіретін, қолдайтын және бақылайтын халықаралық комитет.

Комитеттің миссиясы үш бағытты қамтиды:

- ішкі аудиттің мемлекеттік жүйесін әзірлеу;
- министрлік аудиторлар қоғамдастығының қызметін ұйымдастыру;
- ішкі аудит саясатын бақылау.

Ішкі бақылау және ішкі аудит жүргізу кезінде министрліктер топтарға (28.06.2011 жылғы қаулыға сәйкес ішкі бақылаудың үйлестіру орталықтары), сондай - ақ бас инспекциялық және қадағалау қызметтеріне біріктіріледі. Мысалы, жалпы хатшылығы бар әлеуметтік мәселелерге жауапты министрліктерде әлеуметтік мәселелер жөніндегі Бас инспекция құрамында бірлескен бөлім құрылды. Осылайша, ішкі аудиттің министрлік бөлімшелері бар, олар қазірдің өзінде құрылған немесе дайындық немесе нақтылау процесінде.

Қазақстанда мемлекеттік аудит институты мемлекет басшысының 2015 жылғы 12 қарашада "Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы" және "Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау мәселелері бойынша кейбір заңнамалық актілерге өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" Заңдарға қол қоюымен пайда болды, олар халықаралық стандарттарды ескере отырып, Қазақстан Республикасында мемлекеттік аудитті енгізу тұжырымдамасын іске асыру үшін әзірленді.

Бұл міндеттер "мемлекеттік аппарат жұмысының аудиті мен бағалауының жаңа жүйесін енгізу" Ұлт жоспары шеңберінде "Есеп беретін мемлекетті қалыптастыру" реформасының 93-қадамының негізіне алынды, бұл қадам қоғам осы құқықты іске асыра алуы үшін бастама болды.

Барлық қажетті заңға тәуелді актілерді қабылдау және мемлекеттік аудит пен қаржылық бақылау жүргізудің халықаралық стандарттарға сәйкес келетін әдіснамалық негізін дайындау елде мемлекеттік аудит жүйесін енгізудің келесі кезеңін іске асыруға жоспарлы түрде көшуге, бюджет қаражатын жұмсаудың ашықтығы мен тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

"Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы" 2015 жылғы 12 қарашадағы № 392-V Қазақстан Республикасының Заңы бойынша мемлекеттік аудит – Бюджет қаражатын, мемлекет активтерін, мемлекеттік аудит объектілерін, байланысты гранттарды, мемлекеттік және мемлекет кепілдік берген қарыздарды, сондай-ақ мемлекет кепілгерлігімен тартылатын қарыздарды, оның ішінде бюджетті атқаруға байланысты тәуекелдерді басқару

жүйесіне негізделген басқа да қызметті басқару және пайдалану тиімділігін талдау, бағалау және тексеру [8].

"Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы" Заңға сәйкес мемлекеттік аудит тиімділік аудиті, қаржылық есептілік аудиті және сәйкестік аудиті болып бөлінеді, бұл ретте мемлекеттік аудитті жүргізу кезінде екпін ауысатын тиімділік аудиті деп мемлекеттік аудит объектісінің қызметін тиімділік, үнемділік, өнімділік және нәтижелілік тұрғысынан бағалау және талдау түсініледі.

Мемлекеттік аудиттің мақсаты-мемлекеттік аудиттің мақсаты анықталған кемшіліктерді жою бойынша ұсынымдар жасау болып табылады. Тексеру нәтижесі қорытынды болып табылады. Онда табылған кемшіліктер мен оларды түзету бойынша кеңестер көрсетілген. Әр түрлі жағдайларға арналған бірыңғай рецепт жоқ, сондықтан ұсыныстар әрқашан жеке болады.

Мемлекеттік аудитті әртүрлі белгілер бойынша жіктеуге болады. Субъектіге байланысты мемлекеттік аудит сыртқы және ішкі болып бөлінеді.

Субъектіге байланысты мемлекеттік аудит сыртқы және ішкі аудит болып бөлінеді. Сыртқы аудиттің негізгі міндеті халықтың өмір сүру жағдайлары сапасының серпінді өсуін және елдің ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін Ұлттық ресурстарды (қаржылық, табиғи, өндірістік, кадрлық, ақпараттық) тиімді пайдалануды бағалау болып табылады.

Ішкі аудиттің міндеті мемлекеттік органның және аудит объектісінің түпкілікті нәтижелерге қол жеткізуін, қаржылық есептіліктің және басқарушылық ақпараттың анықтығын, мемлекеттік органдар қызметін ұйымдастырудың ішкі процестерінің тиімділігін, көрсетілетін мемлекеттік қызметтердің сапасын, мемлекет активтерінің сақталуын бағалау болып табылады.

Сыртқы мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдары есеп комитеті және облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың және астананың тексеру комиссиялары болады.

Ішкі мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдары-Ішкі мемлекеттік аудит жөніндегі уәкілетті орган, орталық мемлекеттік және жергілікті атқарушы органдардың ішкі аудит қызметі, сондай-ақ орталық мемлекеттік органдар ведомстволарының ішкі аудит қызметінің бірінші басшысының қалауы бойынша.

Қазынашылық пен мемлекеттік сатып алудың ақпараттық жүйелерінің функционалдық мүмкіндіктерін пайдалана отырып, тәуекелдерді анықтаған кезде ішкі мемлекеттік аудит жөніндегі уәкілетті орган бұзушылықтарды дербес түзету үшін бюджеттік бағдарламалар әкімшілеріне хабарлама жіберетін болады. Бұл ретте мемлекеттік аудит объектісі бұзушылықтарды өз бетінше жойған кезде оның лауазымды адамдары жауаптылыққа тартылмайды.

Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдарының үйлестіруші рөлі Заңға сәйкес жоғары мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органы ретінде Есеп комитетіне бекітілген.

Осылайша, барлық негізгі әдіснамалық актілерді, стандарттар мен ережелерді есеп комитеті әзірлейді немесе онымен келіседі.

Қорытынды

Осылайша, жүргізілген талдау талданатын елдердің көпшілігінде мемлекеттік қаржылық бақылау органдары мемлекеттік қаржыны басқаруға белсенді қатысатынын көрсетеді. Өз қызметінде олар тәуелсіздік, объективтілік және жариялылық қағидаттарын ұстанады.

Жүргізілген зерттеу негізінде негізгі өзгерістерді бөліп көрсетуге және мемлекеттік қаржылық бақылауды дамыту бағыттарын белгілеуге болады.

1. Қаржылық бақылау мемлекеттік басқару жүйесінің маңызды бөлігіне айналды пайдаланылуын бақылаудан басқа, қаражатты пайдалану тиімділігі мен ола, бақылаудың жаңа міндеттері пайда болды. Мемлекеттік қаражаттың мақсатты және заңды рды бөлудің негізділігін бақылауға ерекше назар аударыла бастады.

2. Мемлекеттік қаржылық бақылау органдары бірыңғай қаржы саясатын, оның ішінде мемлекеттік бағдарламалардың дұрыстығы, тиімділігі мен нәтижелілігін басқару мәселелерін қоса алғанда, әзірлеуге және жүзеге асыруға белсенді түрде қатысуға тиіс.

3. Өз елінің қаржылық және әлеуметтік - экономикалық саясатын әзірлеуге неғұрлым белсенді қатыса отырып, сарапшы ретінде әрекет ететін бақылау органдарының рөлін арттыру.

4. Қаржылық бақылау саласындағы стандарттаудың кең таралуы. Стандарттар бақылаудың әртүрлі салалары үшін әзірленеді және көбінесе оларды қолдану бойынша қосымша практикалық нұсқаулықтарды қамтиды.

5. Ішкі қаржылық бақылау мен аудитті ұйымның тиімді қызметінің ажырамас бөлігі ретінде қалыптастыру.

6. Бір жағынан, бақылау функциялары тікелей бақылау объектісінде жүзеге асырылған кезде бақылауды орталықсыздандыру үрдісін белгілеуге болады. Екінші жағынан, шетелдік тәжірибе қаржылық бақылауды ұйымдастыруға және жүзеге асыруға қойылатын бірыңғай талаптарды қамтитын қаржылық бақылау стандарттарын белсенді әзірлеуді және қолдануды анықтайды және қаржылық бақылау органдарының қызметін үйлестіруді жетілдіруге, бірыңғай аудиторлық рәсімдерге және т. б. ықпал етуге тиіс.

Қазақстан Республикасы мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесін реформалау жолында. Шет елдердің тәжірибесі оны жүзеге асырудың тиімділігін арттыру мақсатында қаржылық бақылау жүйесін реформалау, бірыңғай әдіснаманы және нормативтік - құқықтық негізді қалыптастыру, қаржылық бақылау органдары қызметінің салаларын ажырату, жаңа ақпараттық технологияларды қолдану, сондай - ақ әрбір мемлекеттік билік органының ішкі қаржылық бақылау мен ішкі аудиттің, оның ішінде қаржылық бақылау

саласындағы стандарттау арқылы тиімді жүйесін құруы үшін қажетті жағдайларды қамтамасыз ету қажеттігін көрсетеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Самойлова Л. М. Счетная палата Франции: 200 лет независимости // Финансовое право. 2010. № 3. С. 9–13.
2. Ибрагимова Т. С. О зарубежном опыте осуществления финансового контроля // Казахская цивилизация (Университет Кайнар). 2016. URL: <https://articlekz.com/article/20018>.
3. Зайцева М. А. Особенности организации государственного аудита на примере Франции и возможность применения этого опыта в РФ / Материалы Международного молодежного научного форума «Ломоносов-2016» / Отв. ред. И. А. Алешковский, А. В. Андриянов, Е. А. Антипов. М.: МАКС Пресс, 2016. URL: https://lomonosovmsu.ru/archive/Lomonosov_2016/data/8386/uid109847_report.pdf.
4. Пашенцев Д. А. Система и принципы организации финансового контроля в европейских странах // Евразийский юридический журнал. 2012. № 3 (46). С. 26–28.
5. Гусева Д. Е. Современные институты парламентского контроля европейских государств (Германия, Франция, Великобритания, Россия) // PolitBook. 2016. № 3. С. 168–181.
6. Годин А. М., Горегляд В. П., Подпорина И. В. Бюджетная система Российской Федерации: учебник. М.: Дашков и К, 2010. 628 с.
7. Головин К. Л. Правовые основы бюджетного контроля в РФ и ФРГ: сравнительно-правовое исследование. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. М.: МГИМО МИД России, 2007.
8. "Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы" 2015 жылғы 12 қарашадағы № 392-V Қазақстан Республикасының Заңы.

СИСТЕМА БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА И ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ ОБЩЕСТВЕННОГО СЕКТОРА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Саманбетова Г.К.

Экономический факультет, кафедра государственного аудита, 2-го курс
специальности «Государственный аудит»

Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, г. Нур-
Султан,

Республика Казахстан

E-mail: samanbetova.gulnaz99@gmail.com

Аннотация

Данная работа посвящена теме, описывающую хронологию развития системы бухгалтерского учета и финансовой отчетности общественного сектора на примере его приспособленности к МСФООС, разработанного